

Opinnäytetyö (AMK)

Medianomi - Elokuva

2022

Meri-Tuulikki Salonen

Kuolema Klaus Härön elokuvissa

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun Ammattikorkeakoulu

Medianomi | Elokuva

2022 | 23 sivua

Meri-Tuulikki Salonen

Kuolema Klaus Härön elokuvissa

Käsittelen kirjallisessa opinnäytetyössäni kuolemaa osana Klaus Härön elokuvia. Analysoin asioita ja tapahtumia, jotka vaikuttavat päähenkilön kuolemaan. Lisäksi käsittelen sitä, miten kuolema vaikuttaa muiden elokuvan henkilöiden elämään. Nostan esiin tunteita ja käyttäytymismalleja, jotka liittyvät kuolemaan osana elokuvaa. Käsittelen kuolemaa sekä elokuvan temaattisena lähtökohtana että elokuvan suuntaa muuttavana tapahtumana. Analysoitavaksi ja opinnäytetyöni pohjaksi olen valinnut neljä Klaus Härön ohjaamaa elokuvaa, joissa jokaisessa kuolemaa käsitellään eri tavoin. Analyysini tuloksena esiin nousee muun muassa seuraavia asioita: Surun ja suremisen vaikeuden kuvaaminen tuo elokuviin monia merkityksellisiä tasoja. Kuolema on yhteyden katkeamista kuolleeseen, joten elokuvan henkilöiden välisten suhteiden merkitys ja henkilöiden kokema yksinäisyyden tunne ovat isossa osassa elokuvia. Härön elokuvissa kuolemalla täytyy olla perusteltu syy, eikä kuolema saa olla kevyesti käytetty käänne.

Asiasanat:

Kuolema, elokuva-analyysi, katselukokemus

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Media Arts (BA) | Film

2022 | 23

Meri-Tuulikki Salonen

Death in Klaus Härö's films

In my thesis, I study the concept of death in Klaus Härö's films. I analyze things and events that affect the main character's death. I also analyze how death affects the lives of other characters. I bring up feelings and behaviors related to death as part of the film. I study death both as the thematic starting point of the film and as an event that changes the direction of the film. I have chosen four films directed by Klaus Härö and analyzed them. These analyses form the basis of my thesis. As a result of my analyses following aspects emerge: Showing the difficulty of sorrow and grieving bring many layers of meanings to the films. Death means losing the connection with the deceased, and that's why the relationship between the characters is very important. The feeling of loneliness plays an important role in these films. In Klaus Härö's films death must have a justified reason, and that's why death as an event must not be used lightly.

Keywords:

Death, film analysis, viewing experience

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Kuolema elokuvan lähtökohtana	8
2.1 Suru on kokonaisvaltainen reaktio menetykselle	9
2.2 Yhteyden merkityksellisyys	9
2.3 Yhteyden katkeaminen ja yksinäisyys	11
2.4 Kuoleman hyväksyminen	13
3 Kuolema elokuvan käännekohtana	15
3.1 Suhteiden merkitys	16
3.2 Kuolema projektina	17
3.3 Kuolema aiheuttaa muutoksen	19
4 Loppusanat	21
Lähteet	22

Kuvat

Kuva 1. Näkymätön Elina. (2003)	10
Kuva 2. Elämää kuoleman jälkeen (2020).	11
Kuva 3. Elämää kuoleman jälkeen (2020).	11
Kuva 4. Elämää kuoleman jälkeen (2020).	12
Kuva 5. Näkymätön Elina (2003).	13
Kuva 6. Näkymätön Elina (2003).	14
Kuva 7. Elämää kuoleman jälkeen (2020).	14
Kuva 8. Tuntematon mestari (2019).	16
Kuva 9. Postia pappi Jaakobille (2009).	17
Kuva 10. Postia pappi Jaakobille (2009).	18
Kuva 11. Postia pappi Jaakobille (2009).	18
Kuva 12. Tuntematon mestari (2019).	19

1 Johdanto

Kuolema on kiinnostava ja monitasoinen osa elokuvaa, kun sen on ottanut merkitykselliseksi osaksi sitä. Kuolemaa nähdään elokuvissa hyvin paljon. Joskus kuolevat ovat vain osa suurta massaa, mutta joskus niiden merkitykseen kiinnitetään enemmän huomiota. Arvostan Klaus Häröä ohjaajana, koska hänen elokuvissaan kaikki valinnat ovat mietittyjä ja elokuvat ovat monitasoisia. Klaus Härö on ohjaaja, joka ymmärtää, kuinka kuolema voidaan ottaa monella tavalla merkitykselliseksi osaksi elokuvaa. Kuoleman ja kaiken sen ympärillä olevan merkityksellisyyden ymmärtäminen tuo elokuvaan tasoja, jotka syventävät tarinaa.

Tässä opinnäytetyössä käsittelen kuolemaa rajatusti keskittyen valitsemiini elokuvaan Klaus Härön ohjauksista. Opinnäytetyössäni analysoin, miten merkittävä osa kuolema on elokuvaa. Kuolema elokuvassa on temaattisesti laaja aihe, johon ei voi kuitenkaan pureutua täysin tyhjentävästi. Kuoleman kuvaaminen on yksi elokuvien teemoista, mutta on useimmiten epärealistista, mikä edistää väärinkäsityksiä yleisölle. Kuolemaa voi kuitenkin kuvata myös opettavaisella tavalla. Tällaiset elokuvat kuvaavat erityisesti luontenvahvuuksien kehittymistä. (Niemiec & Schulenberg 2011, 387.) Pyrin parhaani mukaan analysoimaan kuolemaa osana Klaus Härön elokuvia.

Elokuvat ovat yksi keino vaikuttaa kuolemaan liittyviin asenteisiin. Ne voivat sekä helpottaa kuoleman hyväksyntää että vähentää kuolemaan liittyvää ahdistusta tai ahdinkoa. (Niemiec & Schulenberg 2011, 403.) Opinnäytetyöni tavoitteena on herätellä lukijaa ymmärtämään, että kuolemalla elokuvassa täytyy olla perustellut syyt. Haluan myös valitsemieni esimerkkien kautta myös tuoda lukijalle käsitystä niistä asioista, jotka ovat olennaisia kuolemaa tarkasteltaessa.

Olen valinnut käsiteltäväkseni neljä Klaus Härön ohjaamaa elokuvaa. Valitsemani elokuvat ovat *Näkymätön Elina*, *Postia pappi Jaakobille*, *Tuntematon mestari* ja *Elämää kuoleman jälkeen*. Näissä elokuvissa tuodaan

hyvin esille, kuinka elokuvien eri sävyt muuttuvat eri lähtökohdista ja käsittelytavoista.

2 Kuolema elokuvan lähtökohtana

Elokuvassa kuolema voi toimia elokuvan lähtökohtana ja teemana. Mielestäni tätä teemaa käsittelevissä elokuvissa kuolema ja suru kulkevat mukana kuin kaiken peittävä harso, joka värittää henkilöhahmojen valintoja ja on läsnä läpi koko elokuvan. Tätä teemaa käsittelevät elokuvat ovat osaltaan myös omanlaisiaan surun kuvauksia.

Klaus Härön elokuvissa *Näkymätön Elina* ja *Elämää kuoleman jälkeen* henkilöhahmojen kuolema on tapahtunut ennen katsojille näytettävien tapahtumien alkamista. Molemmissa elokuvissa läheisen kuolema on läsnä läpi elokuvan ja niissä kuvataankin hienosti surun ja menettämisen eri vaihteita. *Näkymätön Elina* sijoittuu Tornion jokilaaksoon 1950-luvun alussa. Elina on nuori 10-vuotias tyttö, joka on vastikään menettänyt isänsä. Elina ei osaa sanoittaa isän menettämisestä johtuvaa suruaan leskeksi jääneelle nuorelle äidilleen, vaan pakenee suolle, jossa Elina kokee olevansa lähellä isäänsä.

Elämää kuoleman jälkeen on Klaus Härön ensimmäinen omaelämäkerrallinen elokuva, jossa fiktiivisen tarinan taustalla on tositarina Häröstä nuorena, sekä hänen isästään. Elokuvan alussa korostetaankin, että tapahtumien tunnistettavuus on tarkoituksellista. Elokuvassa juuri vaimonsa menettäneellä Nissellä ja hänen pojallaan Stefanilla on edessä hautajaisten järjestäminen. Nisse on päättänyt, että hän on jo vaimonsa poismenon ja surun käsitellyt ja elokuvan alussa nähdäänkin kohtaus, jossa Nisse riisuu vihkisormuksensa. Nisse on päättänyt mennä eteenpäin, joten jäljellä on enää käytännön järjestelyt. Hän haluaa järjestää vaimolleen pienet hautajaiset ilman vieraita. Stefan yrittää luovia isänsä käytöksen ja oman surunkäsittelynsä välillä. Lopulta hän saa isältään tehtäväksi peruuttaa hautajaisvieraiden kutsut.

2.1 Suru on kokonaisvaltainen reaktio menetykselle

Suru saa ihmiset käyttäytymään eri tavoin. Juuri surun ja suremisen vaikeuden kuvaaminen tuo elokuvaan *Näkymätön Elina* ja *Elämää kuoleman jälkeen* monia merkityksellisiä tasoja. Helsingin yliopiston psykiatrian laitoksen emeritusprofessori Jouko Lönnqvist kertoo surun olevan kokonaisvaltainen reaktio menetykselle. Lönnqvistin mukaan menetyksen ongelma on, että se paljastaa ihmisen keinottomuuden. (Selin 2014.) Surun käsittelyn keinottomuus on vahvasti läsnä molemmissa elokuvissa. Elinan on vaikea keskustella äitinsä ja pikkusiskonsa kanssa isän menettämisen tuomista tunteista. Nisse puolestaan ei halua kohdata surua, vaan on tehnyt tietoisin päätöksen, että hän on oman surutyönsä tehnyt. Nisse kokee, ettei hänen tarvitse enää käyttää siihen henkistä kapasiteettiaan.

Molemmissa elokuvissa päähenkilöt eristäytyvät ympärillään olevista ihmisistä ja kieltäytyvät käsittelemästä kuolemaa syvemmin. Elina viettää paljon aikaa suolla äitinsä kielloista huolimatta, eikä hän halua vierailla isän haudalla äidin ja pikkusisarustensa kanssa. Nisse puolestaan haluaa hoitaa vaimonsa hautaamisen ja muut pakolliset järjestelyt mahdollisimman nopeasti pois alta. Kun Stefan lopulta kieltäytyy perumasta häävieraiden kutsut ja lähtee pois kotoa, edes se ei vielä saa Nisseä ymmärtämään surun käsittelyn tärkeyttä.

Keinottomuus heijastuu myös ympäröiviin ihmisiin. Kuolemasta kuultuaan Nissen sisko tulee auttamaan veljeään. Täysin puhdasta auttamisen halu ei kuitenkaan ole, vaan hän haluaisi asettua asumaan lapsuuden taloonsa veljensä kanssa. Sisko yrittää omalta osaltaan hyötyä tilanteesta muun muassa kannustamalla Nisseä luopumaan vaimonsa tavaroista mahdollisimman nopeasti.

2.2 Yhteyden merkityksellisyys

Elokuville *Näkymätön Elina* ja *Elämää kuoleman jälkeen* näkyy muistojen ja yhteyden tärkeys. Terhokodin ylilääkäri Juha Hänninen kirjoittaa, että yhteys

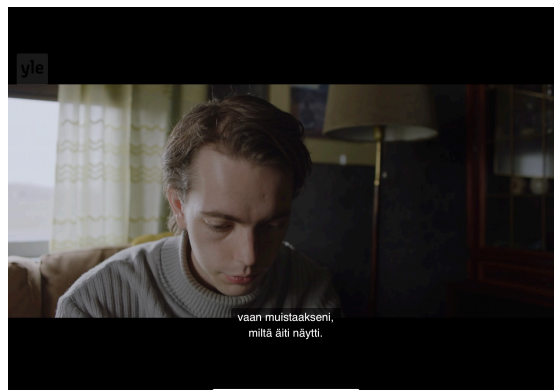
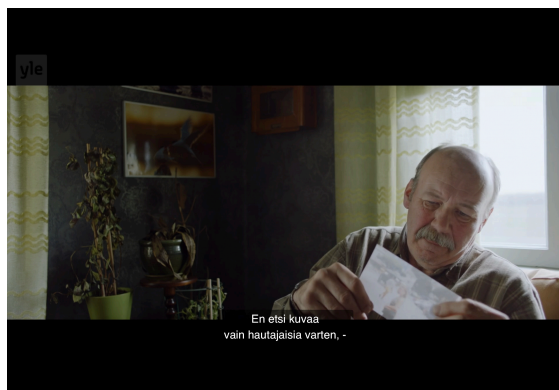
kuolleeseen ihmiseen voi olla muistoihin ja valokuviin perustuvaa tai fyysistä ja henkistä läheisten mukanaoloa, joka säilyy myös kuoleman jälkeen (Hänninen 2010). Isä ei ole enää konkreettisesti läsnä Elinan elämässä, joten Elina haluaa tuntea isän läsnäolon itsessään olemalla isänsä kaltainen.

Kuva 1. Näkymätön Elina. (2003)

Halu tuntea yhteys isään näkyy myös Elinan käyttämässä kielessä. Elokuva on pääasiassa ruotsinkielinen, mutta puhuessaan isälleen Elina puhuu isänsä äidinkieltä suomea. Merkittävä konkreettinen yhteys isään näkyy myös siinä, kuinka Elina viettää aikaansa suolla, jossa hän kokee tuntevansa konkreettisesti isänsä läsnäolon.

Nissen tarinassa yhteyden merkitys näkyy isän ja pojan vaikeassa suhteessa. Stefan ymmärtää isäänsä paremmin surutyön ja hautajaisten tärkeyden. Valokuvien katsominen yhdessä isän kanssa on Stefanille tärkeää, sillä Stefan haluaisi surra syöpään hitaasti hiipunutta äitiään yhdessä Nissen kanssa.

Kuva 2. Elämää kuoleman jälkeen

2.3 Yhteyden katkeaminen ja yksinäisyys

Kuva 3. Elämää kuoleman jälkeen (2020).

Kuolema on menettämistä ja yhteyden katkeamista. Luisuminen tuntemattoman kuoleman syleilyyn on poistumista yhteydestä. (Hänninen 2012.) Yhteyden katkeaminen konkretisoituu yksinäisyyden tunteena. Yksinäisyyden ja yksin jäämisen tunne on vahvasti läsnä sekä Elinan että Nissen tarinoissa.

Yksinjäämisen pelko on Nisselle ajatus, jonka avulla hän on puskenut itseään surutyön sivuuttamisessa. Hän yrittää täyttää vaimon jättämää tyhjiötä pitämällä

itsensä liikkeellä ja huolehtimalla linnuista rakentamallaan lukuisilla linnunpöntöillä. Symbolisesti vahva kohtaus nähdään, kun Nisse luopuu vihkisormuksestaan heti elokuvan alussa samana iltana, kun vaimo on kuollut. Vihkisormuksesta luopuminen on niin vahva symbolinen teko, että Stefan kauhistelee isänsä tekemistä.

Kuva 4. Elämää kuoleman jälkeen (2020).

Elinan tarinassa yksinäisyyden tunne saa Elinassa aikaan ajatuksen, ettei hän halua jättää isäänsä yksin. Tämä tunne on yksi syy hänelle viettää kaikki vapaa-aikansa suolla, jossa isä on hänet opettanut kulkemaan. Elina ei halua myöntää itselleen, että isä kuollut. Juuttuessaan suohon Elina huutaa isäänsä apuun, mutta isä ei vastaa hänen huutoonsa. Elina kokee uuden pettymyksen kuin isä olisi jättänyt hänet uudestaan yksin.

Kuva 5. Näkymätön Elina (2003).

2.4 Kuoleman hyväksyminen

Surutyötä ei pidä lähteä kiirehtimään, vaan itselleen tai surijalle on annettava aikaa. Joskus voi tuntua, että surusta ei pääse koskaan yli, mutta pikkuhiljaa asian kanssa oppii elämään ja suru muuttuu muistoiksi menneistä. (Mielipalvelut 2018.) Kuoleman hyväksymiseen ja surutyöhön kuuluu olennaisena osana myös omien pelkojen myöntäminen ja niistä keskusteleminen läheisten kanssa. Ajatuksista ja tunteista puhuminen tarjoaa Klaus Härön elokuvissa paikan hahmoille muuttua ja katsojalle ymmärtää lisää elokuvasta. Elokuvissa *Näkymätön Elina* ja *Elämää kuoleman jälkeen* tapahtuu konkreettinen käänne, joka muuttaa hahmojen ajatuksia ja suhtautumista kuolemaan. Mieltä painava yksinäisyyden pato murtuu ja sekä Elina että Nisse uskaltavat avata tunteitaan ja kohdata surunsa.

Elinan tarinassa merkittävä käänne tapahtuu juuri Elinan juuttuessa suohon. Apua odottaessaan Elina kertoo äidilleen tunteistaan ja ajatuksistaan isän kuolemasta. Äiti kertoo Elinalle, ettei isä halunnut jättää häntä yksin. Keskustelun jälkeen Elina vierailee ensimmäistä kertaa elokuvassa isänsä haudalla.

Kuva 6. Näkymätön Elina (2003).

Nisselle pysäyttävä hetki elokuvassa on, kun orava syö linnunpöntöstä Nisselle tärkeiden lintujen munat. Katsoessaan syötyjä linnunmunia Nisse joutuu kohtaamaan kuoleman. Hän pysähtyy yksinäisyyden tunteen, surun ja kuoleman äärelle. Nisse lähtee etsimään kotoa lähtenytä Stefania. Nisse myöntää Stefanille, että hän pelkäsi yksin jäämistä. Keskustelu Stefanin kanssa osoittaa Nisselle, että myös muilla on käsiteltävää surunsa kanssa. Nisse ymmärtää surutyön ja hautajaisten tärkeyden muille ihmisille. Elokuvan viimeisenä kohtauksena nähdään Nissen ja Stefanin lähtö hautajaisiin. Autossa Nisse antaa ensimmäistä kertaa voimattomuutensa näkyä pyytäessään Stefania ajamaan.

Kuva 7. Elämää kuoleman jälkeen (2020).

3 Kuolema elokuvan käännekohtana

Kuolema voi olla elokuvassa käännteentekevä tapahtuma, joka on merkityksellinen elokuvan kerronnan kannalta. Klaus Härön elokuvissa kuolemalla on aito elokuvallinen merkitys. Kuolema rakennetaan merkityksellisten tapahtumien ja hahmojen välisten suhteiden ympärille ja se herättelee katsojaa ymmärtämään elokuvasta uutta.

Elokuviissa *Postia pappi Jaakobille* ja *Tuntematon mestari* päähenkilöt kuolevat elokuvan loppupuolella. *Tuntemattoman mestarin* Olavi on ikääntyvä taidekauppia, joka haluaisi saada vielä yhden hyvän kaupan tehtyä ennen eläkkeelle jäämistään. Hän iskeekin silmänsä erään kuolinpesän huutokaupassa taideteokseen, jonka tekijästä ei ole varmuutta. Olavi uskoo teoksen olevan kuuluisan maalarin työ ja lähtee selvittämään taulun alkuperää. Olavilla on etäiset välit tyttärensä Leaan ja tämän poikaan Ottoon. Lea kuitenkin suostuttelee vastahakoisen Olavin ottamaan Oton työssäoppimisviikolle Olavin taidekauppaan. Sukulaisten välit alkavat lämmetä, kun Olavi tunnistaa Otossa potentiaalia myyjäksi.

Postia pappi Jaakobille elokuvassa armahdettu elinkautisvanki Leila joutuu vasten tahtoaan sokean pappi Jaakobin henkilökohtaiseksi avustajaksi. Jaakobin elämäntehtävä on vastata hänelle lähetettyihin kirjeisiin, joissa ihmiset pyytävät häneltä apua. Leilan tehtävänä on auttaa Jaakobia vastaamaan ihmisten lähettämiin kirjeisiin. Leila ei viihdy työssään ja on jo lähtemässä pappilasta, kunnes aivan yhtäkkiä kirjeiden tulo lakkaa. Lopulta Jaakob paljastaa, että Leilan sisko on pyytänyt häntä auttamaan Leilaa.

3.1 Suhteiden merkitys

Hahmojen väliset suhteet ovat hyvin merkityksellisiä elokuvissa. Suhteiden merkityksellisyys nousee esiin myös kuoleman kohdalla. Katsojalle on täytynyt syntyä jonkinlainen tunneside hahmoihin, jotta kuolema voi koskettaa.

Kuoleminen voi tapahtua vain yhteydessä toisiin ihmisiin. Yhteys merkityksettämiin ihmisiin on merkityksetöntä. (Hänninen 2010.) Vain merkityksellinen yhteys on elokuvissa kiinnostavaa. Sekä *Tuntematon mestari* että *Postia pappi Jaakobille* -elokuvissa kuvataan ihmissuhteiden ja perhesuhteiden vahvistumista.

Metsästäessään tuntemattoman mestarin teosta Olavi saa uuden tilaisuuden lähentyä tyttärensä ja lapsenlapsensa kanssa. Olavin ja Oton suhde on aluksi täynnä epäluottamusta ja epävarmuutta, mutta yhteinen matka taulun historian tutkimiseen luo heidän välilleen sovintoa. Kuoleman lähestymiseen liittyy kiinteästi ne asiat, mitkä olisi toivonut tekevänsä menneisyydessä toisin. Olavi uskaltaa myöntää virheensä tyttärelleen vasta kirjeessä, jonka hän kirjoittaa siltä varalta, että ehtii kuolla ennen kuin on saanut taulun myytyä.

Kuva 8. Tuntematon mestari (2019).

Härö kertoo Ylen tekemässä haastattelussa, kuinka suhteet vanhempien ja lasten välillä ovat elämän tärkeimpiä. Hänen mukaansa ihmisistä, jotka ovat tehneet sovinnon vanhempiensa kanssa näkyy rauha. Samalla, kun tekee rauhan epätäydellisten vanhempiensa kanssa, tekee rauhan itsensä kanssa. (Vilkman 2019.)

Postia pappi Jaakobille elokuvassa Leilan ja Jaakobin välit muuttuvat elokuvan aikana ennemmin kohteliaiksi kuin lämpimiksi. Jaakob auttaa Leilaa ymmärtämään, että hänen ympärillään on ihmisiä, jotka välittävät. Leilan sisko Liisa on kirjoittanut Jaakobille useasti ja Jaakob antaa kirjeet Leilan luettavaksi. Elokuvan lopussa nähdään kohtaus, kun Leilaa seisoo kirjeiden ja matkalaukun kanssa pappilan rappusilla Jakobin kuoleman jälkeen. Kirjeiden selkäpuolella lukee sisaren osoite, josta voidaan päätellä Leilan seuraavan päämäärä.

Kuva 9. *Postia pappi Jaakobille* (2009).

3.2 Kuolema projektina

Terhokodin entinen yllilääkäri Juha Hänninen kirjoittaa, että kuolemaa voidaan pitää ihmisen viimeisenä projektina. Siinä kuoleva lopullisesti luopuu niin fyysisestä kuin sosiaalisestakin olemisestaan. (Hänninen 2003.) Kuoleman voi nähdä aivan viimeisenä projektina, mutta itse näen sen myös suuremman

projektin päätöksenä, tietynlaisen tyhjyyden täyttämisenä.

Kuva 10. Postia pappi Jaakobille (2009).

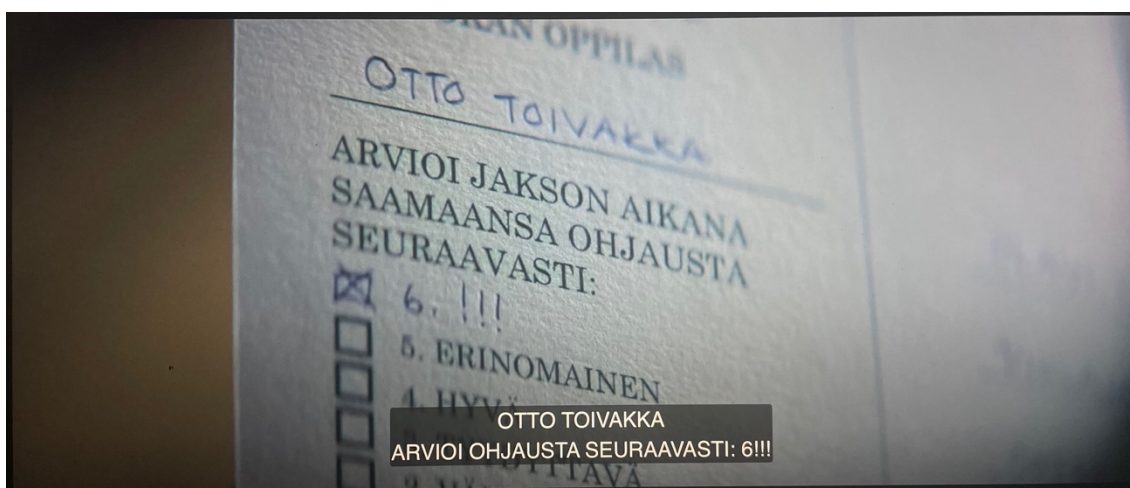
Jaakob kokee elämäntyönsä olevan rukoileminen ja hänelle kirjoittaneille ihmisille vastaaminen. Jaakobin maailma lähtee murenemaan, kun kirjeiden tuleminen lakkaa. Keskusteluissaan Leilan kanssa Jaakob lopulta ymmärtää, että hän on tarvinnut kirjeisiin vastaamista yhtä paljon kuin vastausten saajatkin. Leilan sisko on pyytänyt Jaakobia auttamaan Leilaa. Kun Jaakob paljastaa tämän Leilalle, hänen projektinsa saa eräänlaisen päätöksen.

Kuva 11. Postia pappi Jaakobille (2009).

Elokuviissa merkityksellinen kuolema on matka, jonka katsoja kulkee hahmojen kanssa elokuvan mukana. Olavin kuolema tulee saumaan, jossa hän on saanut taulun haltuunsa, mutta hän ei saa sitä myytyä. Olavin terveysvaikeuksiin ja terveyden heikkenemiseen viitataan jo aiemmin elokuvan aikana, kun hän syö

lääkkeitä. Taulun myynnin epäonnistuttua kunnon heikkeneminen näytetään, kun hän käy huutamassa huutokauppiaille. Ennen kuolemaansa Olavi saa myös lämmitettyä perhesuhteitaan Ottoon. Merkittävä hetki elokuvassa nähdään, kun Olavi saa kortin Oton koululta, johon Otto on arvioinut työelämäntutustumisviikkoon. Kortin saapuminen toimii myös eräänlaisena eteenpäin vievänä sysäyksenä. Olavin tilanteessa kuolemaan valmistautuminen voidaan myös nähdä osana tätä projektia. Olavi laatii lakimiehensä kanssa testamentin, jossa testamenttaa arvokkaan taulun Otolle. Hän myös kirjoittaa tyttärelleen kirjeen siltä varalta, ettei hän ehdi myymään taulua ennen kuolemaansa. Kyseisen kohtauksen taustalle Härö on valinnut kamarikuoro Key Esemblen esittämän Sergei Rahmaninovin Vigilian, jonka kuorolaulu alleviivaa lähestyvää kuolemaa.

Kuva 12. Tuntematon mestari (2019).

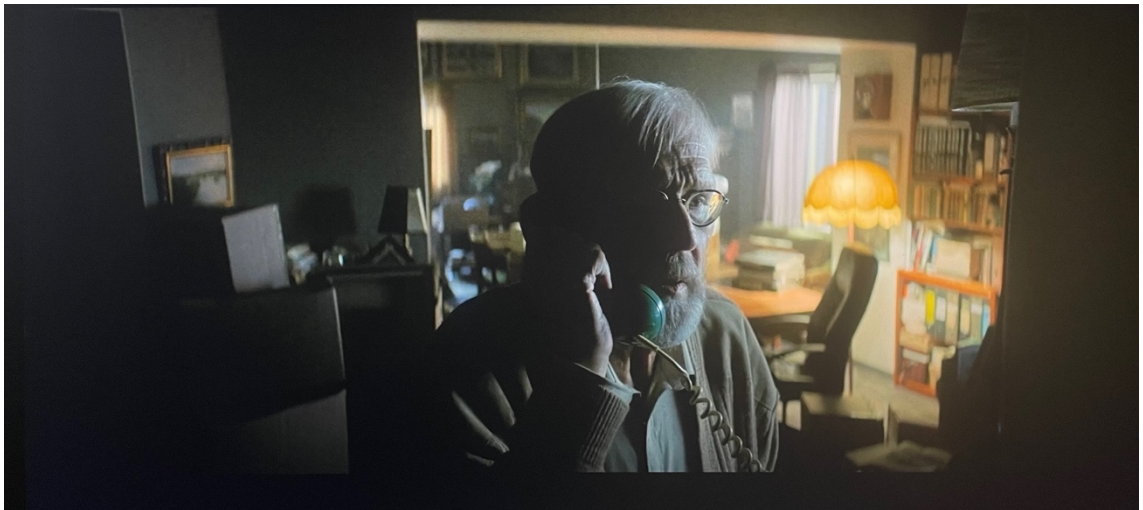
3.3 Kuolema aiheuttaa muutoksen

Kuolema pakottaa muuttumaan. Se on tapahtuma, jonka jälkeen paluuta vanhaan ei enää ole. Kuolema on jo itsessään muutos ja käännekohta elokuvan tarinankerronnassa. Kuolema kohtauksena ja tapahtumat sen ympärillä tukevat ja kirkastavat elokuvan herättämiä tunteita ja ajatuksia. Muutos on olennaista myös hahmojen ajattelussa ja käyttäytymisessä. Kuolema voi olla yhtäkkinen

tapahtuma tai elokuvan varrella istutettu ja valmisteltu tapahtuma. Hyvin kirjoitettu kuolema koskettaa.

Jaakobin kuolema ei tule yllätyksenä, sillä elokuvan aikana hän vaikuttaa heikolta ja hieman harhaiselta. Jaakob itse pysyy elokuvan aikana suunnilleen samana ja suurin muutos tapahtuukin Leilassa. Jaakobin kuolema toimii myös eräänlaisena tulevaisuuden mahdollistajana Leilalle, joka voi lähteä käymään sisarensa luona ilman esteitä.

Tuntematon mestari -elokuvassa suurin muutos tapahtuu Olavissa itsessä. Hän oppii arvostamaan perheensä läsnäoloa, vaikka ei osakaan ilmaista sitä heille eläessään. Olavin kuolema tuntuu erityisen pahalta, koska ennen kuolemaansa hän riitelee tyttärensä kanssa. Elokuvan yksi koskettavimmista kohtauksista on, kun Olavi yrittää soittaa tyttärelleen, joka ei kuitenkaan vastaa puheluun.

Kuva 13. Tuntematon mestari (2019).

Hahmojen muutoksen lisäksi kuolema sävyttää myös tapahtumia ja tekoja. Kuolleen henkilön kuvat ja tavarat voivat muuttaa merkityksiään. Olavin kuoleman jälkeen Otto katselee videota, jossa hän on Olavin kanssa syömässä Burger Kingissä. Tilanteessa Otto on salakuvannut Olavin yli viereisen pöydän tyttöä. Kuoleman jälkeen merkitys muuttuu, eikä tyttö enää olekaan videon kiinnostavin osa.

4 Loppusanat

Kuolema ja yhteinen suru yhdistävät elokuvissa sekä tarinoiden henkilöitä että katsojia. Kuolema saa ihmiset pysähtymään ja ymmärtämään elämän katoavaisuuden. Se laittaa asiat uuteen perspektiiviin ja pakottaa kohtaamaan asioita, joita emme muuten olisi ehkä käsittäneet. Elokuvissa tapahtumat ja yksityiskohdat ovat tarkasti mietittyjä ja harkittuja. Tästä syystä koen, että kuolemaa ei pysty täysin irrottamaan erilleen tarkasteltavaksi elokuvan kokonaisuudesta. Monet tärkeät asiat ja kohtaukset jäävät tästä syystä pienemmälle huomiolle opinnäytetyössäni, kuin niiden vaikutus kuolemalle ja elokuvan kerronnalle on.

Klaus Härö osaa ohjaajana kuvata pienet tarinat isoina. Elokvakriitikko Arto Pajukallio (2009) on todennut Klaus Härön ohjauksista, että ”on helppo uskoa, ettei pienten ja jotakin menettäneiden heikkojen kuvaaminen ole sattumaa, vaan tietoinen valinta.” Mielestäni Klaus Härö kertoo pieniä tarinoita, joihin suuren yleisön on helppo samaistua. Elokuvien ja kuoleman kiinnostavuus syntyy merkityksellisyydestä. Kuoleman käyttäminen harkitusti osana tarinaa tuo elokuvaan juuri näitä syvempiä merkityksiä.

Lähteet

Tieteelliset artikkelit

Niemiec, Ryan M., and Stefan E. Schulenberg. "Understanding Death Attitudes: The Integration of Movies, Positive Psychology, and Meaning Management." *Death studies* 35.5 (2011): 387–407.

Internet

Hänninen, J. (2003). Kenelle kuolema kuuluu. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. Viitattu 25.11.2022

<https://www.duodecimlehti.fi/duo93831>

Hänninen, J. Kuinka kuolla. (2010). *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. Viitattu 15.11.2022

<https://www.duodecimlehti.fi/duo98593>

Mielipalvelut. (2018). Mitä suru on? Miten surua tulisi käsitellä? Viitattu 18.11.2022

<https://mielipalvelut.fi/artikkelit/mita-suru-on/>

Pajukallio, A. Klaus Härön vaitelias tyttö. (2009). *Helsingin Sanomat*. Viitattu 28.11.2022

<https://www.hs.fi/radiotelevisio/art-2000004644321.html?share=ed64bf11e08cf2058aac89343023813c>

Selin, H. 2014 Mitä suru on?. *Potilaan Lääkärilehti* 28.10.2014

Viitattu 8.11.2022

<https://www.potilaanlaakarilehti.fi/artikkelit/mita-suru-on/>

Vilkman, S. Härön uutuuselokuva *Tuntematon mestari* käsittelee lunastusta ja kipeitä perhesuhteita: "Jos saamme uuden tilaisuuden, osaammeko käyttää sen?" (2019). *YLE*. Viitattu 28.11.2022

<https://yle.fi/a/3-10578790>

Analysoidut elokuvat ja kuvalähteet

Olsson, C. Landström, A. Denward, C. (tuottajat) & Härö, K. (2003). Näkymätön Elina [elokuva]. Suomi, Ruotsi: Kinoproduction Oy ja FilmLance International AB.

Saarinen, L. Salomaa, R. (tuottajat) & Härö, K. (2009). Postia pappi Jaakobille [elokuva]. Suomi: Kinotar Oy.

Nordberg, K. Aho, K. (tuottajat) & Härö, K. (2019). Tuntematon mestari [elokuva]. Suomi: Making Movies ja Mamocita.

Lyytikäinen, L. Pohjola, E. (tuottajat) & Härö, K. (2020). Elämää kuoleman jälkeen (Livet efter döden) [elokuva]. Suomi: Citizen Jane Productions.